

ALIN LEȘ

PSIHOLOGIE CRIMINOLOGICĂ

Caiet de documentare și elemente de psihodiagnostic în științele criminale

motivația gestului
contextul criminal
„personalitate - situație”
mobilul crimei
internalizarea semnificației stimulilor și trecerea la act
de la profilingul psihologic la profilingul psihologic-criminologic
evaluarea psihologic-criminologică, nevoia acută de psiholog
criminolog în justiție, penitenciare și poliție
detectorul de minciuni în business

Realități și răspunsuri actuale
pentru
judcători, procurori, avocați, juriști, psihologi, sociologi, criminaliști,
psihiatri, criminologi

2013-2014

ALIN LEȘ

PSIHOLOGIE CRIMINOLOGICĂ

Caiet de documentare și elemente de psihodiagnostic
în științele criminale

Copyright © 2015, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEȘ, ALIN

**Psihologie criminologică : caiet de documentare și elemente de psihodiagnostic
în științele criminale / Alin Leș. - București : Pro Universitaria, 2015**

Bibliogr.

ISBN 978-606-26-0388-5

159.9:343.9

Alin Leș este psiholog expert criminolog. Deține specializări în psihologie clinică, criminologie, științe criminale, psihologie judiciară - evaluarea comportamentului prin tehnica poligraf. Este atestat de Colegiul Psihologilor din România la Comisiile de Psihologie pentru Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională, specializarea „Psihologie judiciară - evaluarea comportamentului simulat prin tehnica poligraf” și Psihologie Clinică, specializarea „Psihologie clinică”. În 2013, a devenit Președinte al Filialei Sibiu a Societății Române de Criminologie și Criminalistică. Are studii de master atât în psihologie clinică cât și în științe penale, de formare profesională în psihologie judiciară – evaluarea comportamentului simulat prin tehnica poligraf (București), de studii postuniversitare în criminologie (Paris), de licență în psihologie (Sibiu), științele educației (Cluj-Napoca) și teologie (Sibiu). A participat la o serie de conferințe, simpozioane, congrese, colocvii (Sibiu, Oradea, Cluj-Napoca, București, Timișoara, Iași, Constanța, Győr) și stagii în criminologie în străinătate (Paris, Lyon). A scris articole pe teme de psihologie, criminologie, psihiatrie și psihologie criminologică publicate în diferite lucrări și volume de specialitate și este membru în asociații profesionale. Ca expert, consultant și formator în criminologie, colaborează cu Serviciile „Investigații Criminale” din țară implicându-se pentru diferite cazuri de crime (analiza scenei crimei, analiza documentelor probatorii existente la dosar, participarea la autopsii – fișa postului unui psiholog criminolog). Oferă consultanță psihologică, criminologică, judiciară și poligraf persoanelor fizice și juridice. Dezbate probleme de sexualitate regăsite în psihologia criminologică și în criminologie cu șefi de catedre ale diferitor facultăți de Psihologie și Drept din țară, dar și cu supervizori în psihologie clinică și psihologie judiciară.

Alin Leș este promotorul introducerii în România a Psihologiei criminologice în curriculumul facultăților de Drept, Psihologie, Medicină și Sociologie în sprijinul judecătorilor, avocaților și procurorilor (individualizarea eficient psihologic-criminologică calitativă a pedepsei).

Până în prezent, a publicat în calitate de autor unic 6 lucrări de specialitate. Menționăm *Monologuri PSI despre cuplul modern*, Paideia, 2013; *Criminologie și psihologie criminologică*, Oscar Print, 2013; *Psihologie criminologică*, Oscar Print, 2014; *Psihologie și «știința răului»*, Presa Universitară Clujeană, 2014; *Despre psihopatologie și crimă*, Ars Docendi, 2014; *Simulare versus disimulare*, Paideia, 2015.

În tipar:

Sarcini cognitive, Paideia, 2015

Prefață

(1)

Organizată ca un amplu periplu investigativ în domeniul în expansiune al științelor forensice, lucrarea are un format atractiv, în două părți, prima, reunind lunile iulie-decembrie ale anului 2013 iar a doua, mai consistentă prin numărul temelor propuse, lunile februarie-noiembrie 2014.

Remarcabil este efortul autorului de a alinia teme și concepte clasice ale psihologiei criminologice, privită ca disciplină de interferență (factorii determinanți ai orientării spre crimă, recidiva în infracțiunile de natură sexuală, actul criminal în furie etc) la achizițiile și orientările actuale internaționale ale ultimului deceniu (rolul factorului genetic în determinismul infracțional, extrapolarea concluziilor unor studii longitudinale multicentrice pe cohorte extinse de subiecți asupra determinismului delinvențial la adolescenți și ulterior asupra propensiunii la adultul tânăr, dar și o evaluare critică asupra posibilităților reale de recuperare în infracționalitate).

În acest context general de „primenire” metodologică se înscrie și binevenitul demers de clarificare a noțiunilor ce încadrează și asigură nota distinctă a domeniului psihologiei criminologice. Astfel, **„criminological psychology” nu este același lucru cu „forensic psychology”**, așa cum apare de altfel și în nomenclatoarele consacrate în domeniu (The Oxford Handbook of Criminology, lucrare datată 2012, de exemplu). După cum surprindea și autorul, înlăturarea acestei confuzii și desfășurarea la noi în țară a unor programe ample de formare, pentru care oricum există un susținut interes în rândul absolvenților de științe juridice, psihologie, sociologie, asistență socială și medicină, ar putea da o șansă sistemului de justiție ca în viitor „să respire și calitativ în probe” (autorul).

Este reluată o idee, la care se realizează un număr tot mai mare de cercetători și practicieni cu activități în domeniile de factură psy, de a introduce în curricula de învățământ cel puțin discipline de promovare a abordărilor și orientărilor specifice în domeniul psihologiei criminologice și criminologiei, pentru alinierea la un cadru general internațional, într-un domeniu la care trebuie să recunoaștem deschis că suntem deficitari.

Pregătirea multidisciplinară a autorului se validează și în pertinentele concluzii asupra unor aspecte mai restrânse (tehnica poligraf în sectorul business, tehnica profiling în materie penală, logica crimei etc).

Sunt analizate și posibilitățile de valorificare într-un cadru metodologic expertal a concluziilor evaluărilor în domeniul psihologiei criminologice, în conlucrare cu cel deja încetățenit, dar distinct al expertizelor medico-legale psihiatrice.

Fără a avea pretenția unei abordări exhaustive a domeniului, așa cum o arată și titlul complet – ***Psihologie criminologică. Caiet de documentare și psiho-diagnostic în științele criminale*** – lucrarea actuală se dovedește extrem de consistentă în formatul concentrat adoptat, dar și generoasă în deschiderea unor direcții viitoare de cercetare.

Așteptată cu interes și continuând seria începută în urmă cu trei ani, lucrarea se constituie ca un eveniment editorial important menit să consolideze un domeniu pe cale de afirmare și la noi în țară.

Psiholog clinician Dr., expert criminalist, psihiatru

Vaida Hadrian

Colegiul Psihologilor din România

Prefață (2)

Cartea *Psihologie criminologică - Caiet de documentare și psihodiagnostic în științele criminale*, autor Alin Leș, este o culegere completă de teme și concepte din sfera psihologiei criminologice din literatura de specialitate internațională în domeniu, fără a fi o abordare clasică cum ne-am obișnuit până acum. Autorul punctează foarte bine nevoia de existență a profesiei de „criminolog” în România, ca specialist care poate oferi explicații pertinente în cazurile specifice domeniului criminologic. Totodată este punctată nevoia imperativă de dezvoltare a psihologiei criminologice și de formare a specialiștilor în domeniu.

Autorul ne prezintă o radiografie obiectivă și clară a problemelor actuale cu care societatea românească se confruntă în plan criminologic, oferind o perspectivă științifică de abordare, inspirată din analiza tip „forensic” din literaturile canadiană, americană, britanică și franceză. Problematika este complexă și pornește de la abordarea psihologică a infracțiunilor sexuale, cu analiza comportamentului de tip pedofil cotidian și până la abordarea votului din perspectivă criminologică. De altfel, chiar autorul, încă de pe coperta culegerii menționează că se adresează unor categorii profesionale destul de largi care pot regăsi anumite răspunsuri în prezenta carte, respectiv judecători, procurori, avocați, juriști, psihologi, sociologi, criminaliști, psihiatri, criminologi.

Culegerea se remarcă și prin unicitatea organizării, nonconformist, am putea aprecia, dacă ne referim la ce a apărut până acum în literatura de specialitate din România. Volumul este structurat pe două părți, dar pe luni, partea I a cărții scrisă în 2013 (lunile iulie - decembrie) și partea a II-a scrisă în 2014 (lunile februarie - noiembrie). Întrebările formulate ca și titlu de prelegere își găsesc răspunsurile în culegere: de ce este nevoie acută de expertiza psihologic-criminologică în sistemul de justiție, care este relația dintre criminologie și politică, cât de necesară este psihologia criminologică în România ș.a.

Cu siguranță, fiecare cititor, fie el teoretician sau practician, care va lectura această carte va găsi/regăsi răspunsurile la problemele cu care se confruntă în viața de zi cu zi.

În încheiere salutăm acest produs editorial autentic care punctează aspectele teoretico-aplicative din domeniul psihologiei criminologice, un domeniu încă nou și neexplorat în România.

Conf. univ. dr. Mihaela Rus
Vicepreședintele Senatului Universității „Ovidius” din Constanța

Cuvânt înainte *

Rezolvarea crimelor în România intră într-un procentaj de 20-25% – 40-45%; până la 100% vorbim de crime cu A.N. (autori necunoscuți). Majoritatea specialiștilor care lucrează în instituțiile statului român, cât și în cele ale Ministerului Administrației și Internelor nu este, cu adevărat, îngrijorată de aceste cifre. Politic vorbind, nu ne interesează aceste cifre. Național, nici atât. Psihodinamic abordând problema, ne aflăm în fața unei uri de sine care se transmite, fără eșec, transgenerațional (Vasile Dem. Zamfirescu). Psihologic, suntem în poziția de a confunda constructul irațional denumit „stimă de sine” cu „acceptare necondiționată” (Daniel David), ceea ce împinge efectele dincolo de situațiile-limită.

Concret, suntem în impas cultural la nivel național. Chiar dacă avem cărți cărora li se face un marketing impresionant, doar puțini sunt cei care își arogă gena culturalizantă. Puțini citesc și, și mai puțin sunt cei care reușesc să pună în aplicare. Acel „rest” se ocupă, cu ajutorul politicului, economicului și socialului anomic contemporan, mai departe, de devianță, de delincvență și de criminalitate. Când am afirmat că ancora socială a criminologiei este cultura, am avut în vedere (in)capacitatea politicului de a se infiltra în problemele ce țin de prevenție, de sănătatea mentală a populației, așa cum o fac atât de prezent Franța, Germania, Marea Britanie, Belgia, Olanda, Statele Unite etc.

Această carte, sub forma unor „note”, nu este exhaustivă nici pe departe. Ea reprezintă, mai degrabă, o poziție criminologică și psihologic-criminologică care încearcă să reflecte un determinism: orice decizie individuală sau colectivă afectează, într-un fel, capacitatea de exercițiu a celuilalt/celoralți, chiar dacă din punct de vedere penal fiecare este responsabil pentru actul său. Stilul lucrării seamănă cu cel al notițelor luate de academicianul Mircea Lăzărescu în perioada 1985/86-'89, când la Timișoara avea loc Cercul de Psihiatrie Judiciară.

Tristețea desființării politice a Institutului Național de Criminologie în 2006 este încercată de specialiștii formați în criminologie în Occident. Evidența statistică a fenomenului criminalității, cu ramurile sale cele mai complexe, devine cerință națională pentru orice popor cu pretenție la civilizație. Avem nevoie de responsabilitate ca parte integrantă a unui program coerent de expertiză la nivel global, așa cum avem nevoie de expertiză ca parte integrantă a unui program coerent de responsabilitate la nivel individual.

* *Psihologie criminologică (2014)* a început cu același, puțin diferit în acest volum. Parte din conținutul acestei lucrări se regăsește pe blogul profesional al autorului.

Criminologia și psihologia criminologică nu există ca formări profesionale în România. Este un lucru grav pentru juridicul și sistemul de justiție românesc. Nu mai aducem în discuție confuziile (uneori, voite, alteori, din neștiință) dintre expertiza medico-legală psihiatrică și expertiza psihologic-criminologică care au ca punct comun starea de pericolozitate care diferă în accentul pe care comisia de experți trebuie să-l aibă în considerare. Reamintim că există în România un număr extrem de mic (înspre deloc) de specialiști psihologi și/sau psihiatri cu specializare în criminologie. Aportul acestora în cadrul diferitelor tipuri de expertize ne lipsește, iar cadrul legislativ coerent și fără ambiguități este o problemă majoră pentru cei din domeniu.

Criminologia și psihologia criminologică trebuie să țină cont de schimbările și de mutațiile valorice ce se petrec în societate. Astfel, criminologul și/sau psihologul criminolog are datoria să fie „la zi” cu cercetarea din domeniul său. Mai mult, s-o upgradeze constant. Criminologul de teren și criminologul de birou (cercetare) trebuie să se întâlnească permanent în congrese, conferințe și colocvii pentru „a traduce”, coerent și vizibil, stările de fapt ale societății din care ei înșiși fac parte.

În România nu există meseria de „criminolog” în nomenclatorul de meserii, cum nici în cazurile de omor, omor cu motivație sexuală sau mixte specialiștii criminologi și/sau psihologi criminologi nu sunt contactați pentru a fi puși în valoare. Suntem deficitari, individual și colectiv, la extrema valorizare a imaginii de sine, cu sau fără o validitate de conținut. În această lucrare, ne-am propus să ne concentrăm suplimentar pe explicarea rolului și a contribuției psihologului criminolog în societatea actuală, prin spațiile penal și civil. Am preferat această formă de expunere din cel puțin trei motive: (1) pentru a fi mai accesibilă cititorului, lăsând limbajul greoi la o parte, fără tentația unei lucrări tip „tratat”; (2) ca preambul la volumul de psihologie criminologică ce ia forma unui tratat, și (3) ca formă de atracție pentru cititorul nespecializat în această sferă, dar cu interes aparte pentru domeniu.

Psihologie criminologică. Caiet de documentare și elemente de psiho-diagnostic în științele criminale își propune să evidențieze, pe zile, care au fost punctele nevralgice ale societății românești, într-un interval de timp determinat. Precum bolnavul diagnosticat psihiatric eliberat din clinică, am urmărit „societatea” timp de șaptesprezece luni pentru a-i putea observa evoluția, apelând la o cazuistică (evenimentele individuale și societale). Parte din intervențiile regăsite în acest volum au fost postate pe blogul profesional al autorului în ideea facilitării unei dinamici pozitive care să ajute fie un avocat, fie un procuror, fie un judecător, fie un psihiatru sau un criminalist, fie un psiholog sau un criminolog, fie un asistent social sau un sociolog. Ceea ce, spre bucuria noastră profesională, s-a și întâmplat! Tindem să credem că recidiva/remisia constantă este unul dintre diagnosticele pe care criminologia și psihologia criminologică modernă sunt